

Mapa del Patrimoni Cultural

Pujalt

Redacció: Dídac Pàmies i Marta Lloret
ANTEQUEM Arqueologia Patrimoni Cultural

Maig 2016

Diputació
Barcelona

MAPA DEL PATRIMONI CULTURAL DE PUJALT (ANOIA)

Dídac Pàmies i Marta Lloret

Mataró, maig de 2016

SUMARI

1.	PRESENTACIÓ.....	4
2.	AGRAÏMENTS.....	5
3.	MARC GEOGRÀFIC I HISTÒRIC.....	6
3.1.	Medi Físic.....	6
3.2.	Demografia i economia.....	7
3.3.	Síntesi històrica.....	8
3.4.	Toponímia i escut municipal.....	12
4.	METODOLOGIA.....	13
4.1.	Marc teòric.....	13
4.2.	Model d'inventari.....	14
4.3.	Programa de treball.....	14
5.	RESULTATS DE L'ESTUDI.....	16
5.1.	Elements fitxats i elements no fitxats.....	16
5.2.	Patrimoni immoble.....	17
5.3.	Patrimoni moble.....	21
5.4.	Patrimoni documental.....	22
5.5.	Patrimoni immaterial.....	23
5.6.	Patrimoni Natural.....	24
5.7.	Estat actual dels elements inventariats.....	25
6.	BIBLIOGRAFIA.....	32
	ANNEX . LLISTAT D'ELEMENTS NO FITXATS.....	35

CRÈDITS

Nom del projecte	Mapa del Patrimoni Cultural
Població i comarca	Pujalt, Anoia
Promoció i finançament	Oficina del Patrimoni Cultural (Diputació de Barcelona) Ajuntament de Pujalt
Execució	Antequem, SL
Autors	Dídac Pàmies Gual i Marta Lloret Blackburn
Coordinador	Marc Bosch de Doria
Dates d'execució	Juliol 2015 – desembre 2015

1. PRESENTACIÓ

L'Oficina de Patrimoni Cultural (OPC) de la Diputació de Barcelona és un servei especialitzat en la cooperació i promoció del patrimoni cultural local. Dins del seu Programa Estudis i Projectes de Patrimoni Cultural, l'OPC promou l'elaboració de Mapes del Patrimoni cultural local, amb col·laboració dels municipis interessats, seguint els següents objectius:

- Captació exhaustiva de dades sobre el patrimoni cultural del municipi.
- Valorització dels elements reconeguts.
- Adopció de mesures per a la seva protecció i conservació.
- Planificació de les accions de rendibilització social i cultural.

Aquesta memòria tècnica reflecteix el resultat dels treballs de recerca i elaboració del Mapa del Patrimoni Cultural del municipi de Pujalt (Anoia). L'estudi ha estat encarregat a l'empresa de serveis de patrimoni cultural ANTEQUEM, S.L, a partir de la sol·licitud efectuada per l'Ajuntament de Pujalt.

La realització del treball ha estat executada per Dídac Pàmies i Marta Lloret, entre els mesos juliol de 2015 i desembre de 2015, amb la coordinació de Marc Bosch de Doria.

Vista del nucli de la Guàrdia Pilosa

2. AGRAÏMENTS

Aquest treball no s'hauria pogut realitzar sense l'inestimable ajut d'un seguit de persones i institucions a qui volem agrair enèrgicament la seva col·laboració. En primer lloc volem agrair la col·laboració del personal de l'Ajuntament de Pujalt pel seu interès i les gestions facilitades. Però volem fer-ho d'una manera molt específica a l'alcalde Antoni de Solà; al regidor de cultura Salvador Bosch i a la secretaria Rosa Farran.

Quan hem necessitat fer una consulta en un arxiu, biblioteca, museu o centre oficial o privat, ens hem trobat una sèrie de persones que ens han atès molt professionalment. Volem agrair les atencions rebudes pels seus tècnics, especialment a Marta Vives de l'Arxiu Comarcal de l'Anoia, al Servei del Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona, al Centre Excursionista de Catalunya, i a Jordi Galindo de l'Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont.

El nostre agraïment també és per totes aquelles persones de Pujalt que han compartit el seus coneixements del municipi i ens han resolt els dubtes que hem tingut, com Lluís Giralt (Cal Vilet), Miquel Torres (Vilamajor), Senen (Cal Mitjanes de l'Astor), Manel Torrent i Rosa Segura Casamitjana de Cal Busca de l'Astor, Enrich Permanyer (Cal Terrats), Josep Morros (Cal Vila – La Figuera de l'Astor), Josep Costa (Cal Pentinat), Gabriel Martí (Pujalt), Josep Maria Coletas (Cal Carulla de Pujalt), i en especial als historiadors locals Pere Tardà i a Josep Maria Torrecassana. Igualment, volem donar les gràcies a les persones (propietaris, masovers i llogaters) que sense excepció ens han obert tan amablement les portes de casa seva.

Vista del nucli de l'Astor

3. MARC GEOGRÀFIC I HISTÒRIC

3.1. Medi Físic

El municipi de Pujalt té una extensió de 31,72 km² i està situat al límit de la província de Barcelona, a la zona geogràfica de l'Alta Segarra dins de l'altiplà de Calaf, però pertanyent a la comarca de l'Anoia. El seu terme limita amb els municipis de Sant Ramon al nord oest, Estaràs al sud oest, Sant Guim de Freixenet al sud, Veciana al sud est i Sant Martí Sesgueioles a l'est, Calaf al nord est i Castellfollit de Riubregós al nord. Pujalt està format per cinc nuclis de població: l'Astor, Conill, La Guàrdia Pilosa, Vilamajor i Pujalt.

A nivell geomorfològic, està situat a la Depressió Central catalana, en un altiplà amb vistes panoràmiques sobre els Pirineus, la muntanya de Montserrat, les serres de Pinós i de Boixadors i els plans d'Urgell. Aquest altiplà està a uns 750 metres d'altitud, i el turó on s'assenta el poble de Pujalt està a 768 metres, essent una de les cotes més altes del terme municipal.

Pel que fa a la hidrografia, es tracta d'un territori amb escassos recursos hídrics, sense presència de cursos fluvials propers. Per aquest motiu, des d'antic s'ha fet un aprofitament intensiu dels seus aquífers mitjançant fonts i cisternes.

El clima és de tipus mediterrani continental, que es caracteritza per ser molt fred a l'hivern i molt càlid a l'estiu. A l'hivern són habituals les glaçades, les nevades i la boira, així com la sequera a l'estiu, quan l'amplitud tèrmica és considerable. En general, el règim pluviomètric és escàs; les plujes es concentren a la primavera i tardor, essent pràcticament inexistentes a l'estiu. Un altre fenomen característic d'aquesta zona és el vent, molt present tant en intensitat com en extensió. Per aprofitar aquest recurs, a l'alta Anoia s'hi han instal·lat diversos parcs eòlics, essent el més gran el de Pujalt.

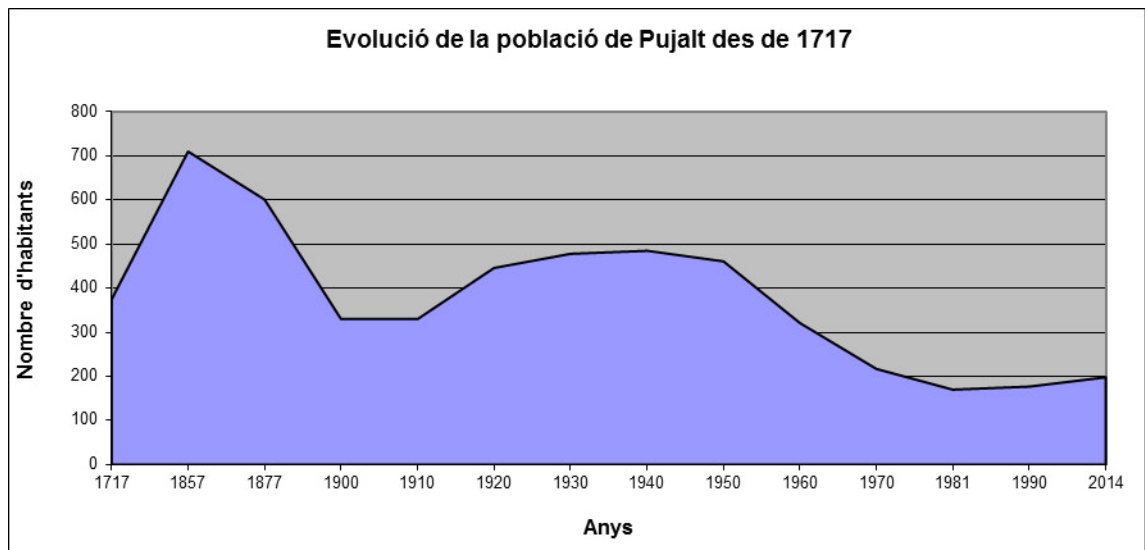
El paisatge característic de Pujalt

Pujalt i el seu clima són ben coneguts arreu del país gràcies a la presència de l'Observatori de Pujalt, una estació meteorològica i astronòmica que des de l'any 2003 en recull i n'estudia les dades científiques, que són destinades a la investigació, la didàctica i la difusió.

La població vegetal del municipi està constituïda per camps de secà amb petits boscos d'alzina, carrasca i roure, sempre inclosos entre brolles i garrigues amb pins. Pel que fa a la fauna, els espècimens més comuns són els senglars, conills, esquirols, llebres i cabirols. També hi sovintegen ocells com la cornella negra, l'aligot comú, l'astor, el xoriguer i la perdiu, entre d'altres.

3.2. Demografia i economia

Des de l'època medieval, l'indret de Pujalt estava ocupat per un petit nucli de població entorn el Castell de Pujalt i per diverses masies disseminades que estaven sota domini del castell. També formaven part del terme els veïnats de Les Torres de Més Amunt i les Torres de Més Avall, així com la quadra autònoma de la Ceriola, on hi havia els masos de Cal Mallol i Cal Bargués. En els primers fogatges del segle XIV, consta que Pujalt tenia 70 focs, però poc després, l'any 1387, es redueix a 35 focs. Aquest fet probablement s'explica per la greu crisi econòmica, demogràfica i social que va viure el país en aquest període, agreujada per la plaga de la pesta negra. Al fogatge de 1553 hi tornen a constar 70 focs, que van mantenir-se constants fins al segle XIX, quan va assolir la seva població màxima, xifrada en 710 habitants l'any 1857. A partir d'aquí va començar un declivi demogràfic progressiu que va arribar fins a la dècada de 1980, quan es va revertir la situació però de forma molt continguda. Els cens actual oficial (en data d'1.1.2014) és de 198 habitants.

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Als pobles de la Guàrdia Pilosa, l'Astor, Vilamajor i Conill la demografia s'ha mantingut més o menys estable al llarg dels segles, fins que a mitjans del segle XIX foren incorporats a Pujalt i hi deixen d'haver dades demogràfiques diferenciades. La veritable crisi demogràfica d'aquests veïnats es produí a finals del segle XX, quan alguns quedaren pràcticament deshabitats. Afortunadament, en els darrers anys aquesta dinàmica s'està invertint i algunes famílies hi viuen com a primera residència.

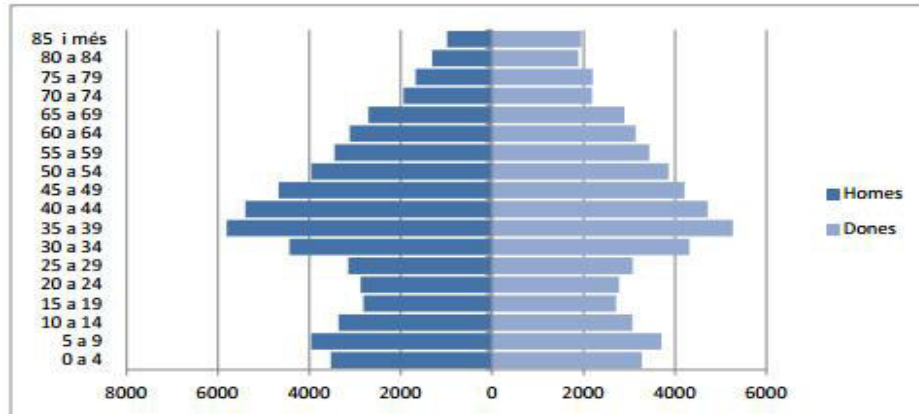
Per sectors de població, les estadístiques dels darrers anys reflecteixen una dinàmica similar a la societat en general del nostre país, en què predomina la població adulta entre els 30 i els 50 anys, mentre que els infants i adolescents (15 a 19 anys) i els majors de 60 anys són els menys

Mapa del Patrimoni Cultural

Pujalt (Anoia)

nombrosos. Tanmateix, en els darrers anys s'ha observat un augment de la natalitat i de l'esperança de vida.

POBLACIÓ TOTAL DE LA COMARCA DE L'ANOIA. ANY 2014

Font: Informe Econòmic Anual de l'Anoia 2014. Ajuntament d'Igualada

Tradicionalment, les principals activitats econòmiques desenvolupades a Pujalt han estat l'agricultura i la ramaderia, que puntualment s'acompanyaven d'activitats complementàries com són l'explotació forestal. En l'actualitat, l'agricultura es manté com la principal activitat econòmica, amb un predomini del conreu de cereals i farratge. Pel que fa a les activitats ramaderes, destaca el porcí, tot i que també es cria aviram, conill i queda algun ramat de xais. El sector secundari i terciari és pràcticament inexistent, pel que una part de la població treballa en la indústria, el comerç i els serveis de les poblacions veïnes. En els darrers anys, el turisme rural està en alça al municipi de Pujalt, amb diverses cases com Cal Senyoret, Cal Carulla, Casa Mestres o Can Joan Pau. Dins d'aquest sector, també cal destacar la creació del Memorial de l'Exèrcit Popular, un projecte municipal que atrau visitants d'arreu.

Pujalt és una població força ben comunicada a nivell terrestre. La principal via de comunicació del terme és la carretera N-141 de Cervera a Manresa, que enllaça Calaf amb la carretera C-25 (Eix Transversal), com també Pujalt i Conill. D'altra banda, la carretera de Sant Martí Seseuioles a Sant Guim de Freixenet porta a l'Astor.

3.3. Síntesi històrica

Els vestigis humans més antics coneguts a Pujalt els trobem concentrats a la zona propera a Ca l'Oliva de Calaf, on es va trobar en superfície material prehistòric de l'Edat dels Metalls, com també ceràmica ibèrica i romana.

En època medieval, l'actual terme de Pujalt presentava una organització territorial complexa. Els pobles de Pujalt, Conill, la Guàrdia Pilosa i Vilamajor van néixer a redós dels respectius castells de Pujalt, de Conill, de la Guàrdia Pilosa i de Vilamajor, dels quals els tres primers eren termenats. Pel que fa a l'Astor, funcionava com una quadra autònoma. Tots tenien una església parroquial pròpia: Sant Andreu de Pujalt, Sant Vicenç de Conill, Sant Jaume de la Guàrdia Pilosa i Santa Magdalena de l'Astor (que depenien del Bisbat de Vic); excepte la església de Sant Joan de Vilamajor, que abans de ser sufragània de Santa Magdalena de l'Astor ho era de Santa Maria de Segur.

El castell termenat de Pujalt estava situat a l'extrem de la marca del comtat de Berga, fundada entre els anys 1001 i 1035, i estava sota el domini de la casa comtal de Cerdanya-Berga. Al

Mapa del Patrimoni Cultural

Pujalt (Anoia)

segle XIII passà al comtat de Barcelona al segle, quan el comte Bernat morí sense successió. En aquest període n'eren castlans els Pujalt, entre els que destaca Ramon de Pujalt, conseller del comte de Barcelona. Al fogatge de 1358 encara hi consta Pujalt com un lloc reial, però en el de 1370 es troba en mans de Francesc Bertran, ciutadà de Barcelona. L'any 1375 Pere el Cerimoniós va erigir el comtat de Cardona i hi va incloure el castell de Pujalt, al qual va pertànyer fins a l'extinció dels dominis senyorials. El seu terme incloïa els veïnats de les Torres de Més Amunt i les Torres de Més Avall, i la quadra de la Ceriola, el domini dels quals fou motiu de plet entre la casa dels Cardona i el comú de Pujalt entre els segles XVI i XVIII, fins que s'acabà reconeixent al comú.

Pel que fa al castell de Conill, tenim notícies que l'any 1019 el vescomte Bermon de Cardona va restituir a Sant Vicenç de Cardona els drets que aquest tenia sobre el castell. Al llarg del segle XIII existien disputes entre el monarca i el vescomte de Cardona sobre la jurisdicció de Conill de Segarra (com s'anomenava anteriorment) fins que a la segona meitat del segle XIV el rei deixà de posar en dubte la pertinença del lloc als Cardona. Així queda palès en una llista de les propietats dels Cardona de l'any 1375 on s'hi esmenta Conill de Segarra. L'indret estigué sota el domini dels Cardona fins a les acaballes del sistema senyorial.

L'indret de la Guàrdia Pilosa està documentat des de l'any 1022 quan el senyor del castell de Castellar, Seguí, deixa en herència la torre de la Guàrdia al seu fill, i l'any 1039 apareix com a Guardia Pelosa entre els límits del castell de Calaf. El castell de la Guàrdia Pilosa com a tal apareix documentat l'any 1237 en motiu d'una donació al monestir de Sant Benet de Bages. Estava sota el domini dels Cervera i n'eren castlans la família Gàver, fins que el 1251 l'alou de la Guàrdia Pilosa fou venut per Berenguer de Cervera al rei Jaume el Conqueridor. Aquest mateix segle el rei Pere el Cerimoniós el va vendre a carta de Gràcia a Joan de Montbui i poc després el rei Joan I va vendre el seu terme a Mateu de Calders. La família Calders en va mantenir la propietat fins almenys el segle XVII, quan es creu que fou abandonat.

Església de Sant Joan de Vilamajor

Mapa del Patrimoni Cultural

Pujalt (Anoia)

Les primeres notícies històriques que tenim de Vilamajor són de 1157 i corresponen a una entrega que el bisbe de Vic atorgà a la canònica de Santa Maria de l'Estany, on hi consta Sant Joan de Vilamajor com a sufragània de la parròquia de Santa Maria de Segur. L'any 1332 trobem esmentada la població de Vilamajor en un document de cessió de drets perceptors que el rector de l'església de Segur cedí per un període de dos anys al prevere Berenguer Sabater. No serà fins l'any 1433 que apareix el castell de Vilamajor com a castell termenat

Finalment, l'Astor, que funcionava com una quadra, depenia del castell de Montesquiu. Les notícies documentals del castell de Montesquiu són escasses i confuses; per la seva situació es creu que el castell de l'Astor i el castell de Montesquiu són la mateixa edificació. La primera referència documental de Montesquiu és de l'any 1332, en motiu d'una venda de drets del rector de l'església de Segur, de la qual és sufragània l'església de l'Astor. En els fogatges de 1358 i 1365-1370 hi apareix el lloc de Montesquiu. A finals del segle XIV ja trobem esment del castell de l'Astor del qual n'era senyor Guillem d'Aguilar. A les acaballes del segle XV, el castell de Montesquiu fou destruït pel capità Lluç Ferrer del castell de Jorba, dins el marc de la guerra civil catalana que enfrontà el rei Joan II contra les institucions catalanes, pel control polític del principat entre els anys 1462 i 1472.

Com a tret diferencial comú de tots aquests nuclis (llevat de la Guàrdia Pilosa), és que les seves esglésies principals estaven situades als afores, lluny del recinte emmurallat. A Pujalt trobem l'església de Sant Andreu de Pujalt, d'origen romànic i documentada des del segle XI, que fou notablement reformada en època moderna. La incomoditat de la seva situació, va propiciar que a finals del segle XIV es construís la capella de la Concepció intramuralles, on antigament també hi hauria hagut la capella castral de Sant Ponç. Al petit nucli rural de les Torres hi ha la capella de Sant Joan, sufragània de Sant Andreu de Pujalt i documentada des del segle XIV.

Capella de la Puríssima Concepció

A Conill hi havia l'església parroquial de Sant Vicenç, que apareix documentada per primera vegada en un document datable entre els anys 1025 i 1050. A la segona meitat del segle XI l'església formava part de les possessions de la canònica de Sant Vicenç de Cardona. Al segle XVII es construï la nova església parroquial a l'interior del poble, deixant l'església vella en

segon lloc, però encara en funcionament ja que l'any 1685 estava a càrrec del Mas Piqué. A finals del segle XVIII deixa de funcionar i és abandonada, coincidint amb el trasllat del cementiri a la nova església.

Pel que fa a l'església de Santa Magdalena de l'Astor, apareix documentada per primera vegada l'any 1157, quan el bisbe de Vic, Pere Redorta, l'entregà a la canònica de Santa Maria de l'Estany junt amb la parròquia de Santa Maria de Segur, de la que era sufragània. Aquesta donació es completà l'any 1176 quan Ponç de Falç, entregà la seva tercera part de les esglésies de la parròquia de Segur a la canònica de l'Estany. També era sufragània de Santa Maria de Segur l'església de Sant Joan de Vilamajor, situada dins l'antic terme del castell de Vilamajor. Probablement té els seus orígens entre el segle X i XI, coincidint amb la construcció de la fortificació (avui coneguda com la Torre del Cavaller).

Per contra, a la Guàrdia Pilosa l'església de Sant Jaume apareix citada clarament per primer cop al testament de l'any 1078, quan Sendred Company (senyor del castell de Castellar Aguilar de Segarra) feu una deixa a l'església de Sant Jaume de la Guàrdia Pilosa. No es descarta però que l'església sigui anterior ja que el lloc de la Guàrdia Pilosa es documenta ja l'any 1022, quan el senyor del castell de Castellar, Seguí, deixa en herència la torre de la Guàrdia al seu fill. També en una relació de parròquies del bisbat de Vic datable al segon quart del segle XI es parla d'una parròquia amb el nom de "Pelosa". L'edifici actual de l'església respon a diferents reformes que patí el temple sobretot a partir dels segles XVII-XVIII.

La consolidació d'aquests nuclis es produí en època moderna, quan es van construir o bé consolidar moltes de les seves cases, sempre dins de les muralles. El mateix va passar en el medi rural, on després de la crisi baix medieval molts masos van quedar deshabitats, pel que uns van esdevenir masos rònecs i es van extingir i d'altres van ser absorbits per altres masos. La consolidació dels masos actuals no es va produir fins els segles XVI i XVIII, coincidint amb un augment demogràfic i d'excedent agrícola. En aquest moment, les masies medievals existents van ser ampliades o reconstruïdes, com també se'n van bastir de noves.

A mitjans del segle XIX, els pobles de Conill i la Guàrdia Pilosa van perdre la consideració de municipis, per quedar agregats al de Pujalt, junt amb els sectors de l'Astor i Vilamajor.

La Guerra Civil tingué una forta empremta sobre la població de Pujalt. La Base d'Instrucció Militar del XVIII Cos de l'Exèrcit Popular de la República s'hi va establir el març de 1938, després que a la població s'hi concentrassin els primers soldats republicans procedents de la 27 Divisió d'Infanteria. Després d'adaptar edificis del poble per a ús militar, es va començar a construir el campament als afores, a l'Obac de les Escomes. El 20 de gener de 1939 els soldats franquistes van entrar a Pujalt, on uns dies abans els soldats republicans ja s'havien retirat, tot destruint el campament perquè no fos aprofitat per l'enemic.

La misèria que va acompanyar els anys de postguerra va donar pas a mitjans de la dècada de 1950 a una progressiva recuperació econòmica i social, amb un nou impuls a partir de 1979, quan es va instituir el primer ajuntament democràtic.

Fonamentació d'una tenda del campament de l'Exèrcit Popular

3.4. Toponímia i escut municipal

El nom de Pujalt té el seu origen en el castell de Pujalt, nom que adquirien els castlans que n'exercien el domini útil. El nom prové del llatí *podiu altu*, en referència a la seva oronímia. Pel que fa al nucli agregat de l'Astor, es creu que prové del llatí vulgar *acceptor*, en referència a l'ocell de presa. Joan Coromines apunta que en occità medieval apareix com a *austor*, i que en època moderna queda *astor*. Una forma menys probable que apunta l'autor Moreu-Rey és que sigui del germànic *Astaer* o *Astar*, com a nom de persona.

Un altre topònim d'origen medieval és el de la Ceriola, que dóna nom a la quadra que formaven Cal Mallol i Cal Bargués. L'accepció més acceptada és que prové del llatí *cererola*, en referència a la pruna. L'autor Moll apunta que es tracta d'una variant femenina de *seriol*, del llatí *Ceriolus*, que és un antroponímic. Altres autors com Coromines i Moreu apunten que prové de l'article *ipsa*, amb el substantiu comú *erola*.

Hi ha diverses hipòtesis de la procedència del topònim Conill. D'una banda, que prové del llatí *cuniculus*, en referència a una galeria subterrània. Balari apunta a que fa referència a *conillio*, com a monticle de forma cònica. Finalment, tot i que molts autors ho consideren inversemblant, podria procedir del nom de l'animal. També hi ha divergència d'opinions del topònim de la Guàrdia Pilosa: pot procedir del germànic *warda*, com a lloc defensiu, i del llatí *pilusa*, com a lloc poc poblat. També s'ha associat *pelosa* com a sinònim de *pelada*, o bé procedent del francès *pelouse*, que seria cobert d'herba.

Pel que fa al nom del castell de Montesquiú, procedeix del llatí *monte*, com a muntanya, i del germànic *sceoh*, en referència al seu difícil accés. El topònim del veïnat de les Torres prové del llatí *turre*, en referència a l'existència d'una o més torres en aquest indret. Finalment, Vilamajor procedeix del llatí *vila maiore*, que significa vila més gran.

L'escut municipal de Pujalt va ser aprovat el dia 5 d'abril de 1995 i publicat al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya el 21 d'abril del mateix any. És un escut caironat, d'atzur, un sautor ple d'argent; ressaltant en tot un mont de quatre penyes florinat de porpra. Per timbre, una corona mural de poble. El sautor fa referència a la creu del patró de Pujalt, Sant Andreu, i el mont fa referència al topònim de puig alt.

Font: https://commons.wikimedia.org/wiki/File%3AEscut_de_Pujalt.svg

4. METODOLOGIA

4.1. Marc teòric

La finalitat d'aquest tipus de treball és la recopilació exhaustiva dels elements del patrimoni cultural i natural d'un municipi. L'eix bàsic de treball és l'inventari de tots els elements susceptibles de ser reconeguts com a rellevants o singulars d'aquella població pels seus valors històrics, artístics, simbòlics o identitaris, a partir d'una tipologia concreta que permet englobar-hi totes les accepcions reconegudes. De cada element es fa una fitxa amb totes les dades que s'hagin pogut recopilar d'aquell bé cultural, ja sigui a través de la documentació bibliogràfica, a través d'arxius o d'informació oral. Amb l'inventari fet i les dades recollides es poden fer les pertinents classificacions, anàlisi i estudis estadístics, a fi i efecte de fer-ne una valoració, tant a nivell individual de cada bé com global.

Es tracta de facilitar a l'ajuntament i als ciutadans una eina de coneixement de la globalitat del seu patrimoni i un instrument que permeti d'establir mesures per a la seva protecció i conservació; el seu accés públic; la planificació de la seva rendibilització social; l'elaboració de programes de difusió (com per exemple programes didàctics i turístics, publicacions, jornades de debat o conferències); la presa de decisions en el planejament urbanístic; i la planificació de la senyalització, entre d'altres mesures.

Però es tracta d'un element viu, un instrument que pot créixer o disminuir. S'hi podran afegir més endavant nous béns perquè es consideri oportú o perquè apareguin nous elements, desconeguts en el moment de la realització del treball (nous jaciments arqueològics, donacions de col·leccions, etc.). O se'n poden treure per motius diversos, com el robatori, la seva destrucció (natural o antròpica) o els canvis de criteris. Amb aquestes premisses, cal considerar el Mapa de Patrimoni Cultural com una eina dinàmica i activa.

S'ha de tenir present, però, que no es tracta d'un treball de recerca pura i estricta. No s'ha pretès fer una història de Pujalt, ni fer un anàlisi de l'evolució del municipi, ni un estudi estadístic. No hi ha el plantejament d'una hipòtesi, ni s'han fixat uns objectius científics. Per tant no hi ha unes conclusions, ja que no es tracta d'un element clos, sinó viu, com hem dit abans. Tampoc és un catàleg del patrimoni o de béns, amb una normativa associada de protecció. Per tant, no té capacitat legal ni normativa. És una base de dades, que recull tot el patrimoni existent en el municipi, a partir de la qual es poden gestionar diverses accions; però sempre com un punt d'inici.

4.2. Model d'inventari

El mapa del patrimoni local contempla cinc àmbits temàtics i diversos tipus d'elements. El patrimoni inclòs en el treball s'estructura amb la següent tipologia:

1.-Patrimoni immoble	1.1- Edificis 1.2- Conjunts arquitectònics 1.3- Elements arquitectònics 1.4- Jaciments arqueològics 1.5- Obra civil
2.-Patrimoni moble	2.1- Elements urbans 2.2- Objectes 2.3- Col·leccions
3.- Patrimoni documental	3.1- Fons d'imatges 3.2- Fons documental 3.3- Fons bibliogràfic
4.-Patrimoni immaterial	4.1- Manifestacions festives 4.2- Tècniques artesanals 4.3- Tradició oral 4.4- Música i dansa 4.5. Costumari
5.-Patrimoni natural	5.1- Zones d'interès natural 5.2- Espècimens botànics singulars

S'ha utilitzat el model de fitxa establert per l'Oficina del Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, que comprèn els següents camps d'informació: Número de Fitxa; Codi; Àmbit; Denominació; Lloc/Adreça; Titularitat; Nom del propietari; Tipologia; Ús Actual; Descripció; Observacions; Estat de conservació; Autor; Estil/Època; Any; Segle; Emplaçament; Longitud; Latitud; Altitud; Accés; Número de negatiu; Altres; Història; Bibliografia; Protecció; Inventari; Autor de la fitxa; Data de registre; Data de modificació; i fins a un màxim de tres fotografies.

4.3. Programa de treball

Fase 1. Documentació prèvia

El treball ha començat amb la recerca documental en arxius, biblioteques i serveis oficials on hi ha informació referent al patrimoni cultural. Com a punt de partida s'ha consultat l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya (IPA) i l'Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya (Cartes arqueològiques), l'Inventari del Patrimoni Industrial de Catalunya (IPIC), l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya (IPEC), l'Inventari d'Arbres Monumentals de la Generalitat de Catalunya, l'Inventari d'Espais d'Interès Geològic de Catalunya, l'Inventari de Zones Humides de Catalunya i l'Inventari de Camins Ramaders. Aquesta relació de béns s'ha ampliat amb el Catàleg de Patrimoni i el Catàleg de Masies del Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de Pujalt de l'any 2007.

Mapa del Patrimoni Cultural

Pujalt (Anoia)

També s'ha consultat l'Arxiu Comarcal de l'Anoia, l'Arxiu de la Corona d'Aragó; l'Arxiu Nacional de Catalunya; l'Arxiu Episcopal de Vic; l'Arxiu Mas, l'Arxiu del Centre Excursionista de Catalunya, l'Arxiu Fotogràfic i Documental del Servei del Patrimoni Arquitectònic Local i l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona; la secció de l'Inventari Artístic del Bisbat de Vic; el Museu Episcopal de Vic; la Biblioteca de Catalunya i la Biblioteca d'Igualada.

Pel que fa a la planimetria emprada, s'ha utilitzat els mapes virtuals de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, de Pujalt: topogràfic de 1:50.000; topogràfic de 1:25.000; topogràfic de 1:5.000; ortofotomatge de 1:5.000, ortofotomatge de 1:25.000. També s'ha consultat la planimetria del SITMUN de la Diputació de Barcelona.

Fase 2. Treball de camp

La tasca més ingent d'aquesta fase ha estat la del treball de camp, cercant, localitzant i visitant els edificis, les fonts, els jaciments arqueològics, les masies i tot aquell patrimoni immoble, moble i natural que figura en el Mapa. Hem comptat amb la col·laboració d'alguns veïns que han facilitat la nostra feina acompanyant-nos a visitar els elements o bé ens han obert les portes de casa seva. Tot i que es tracta d'excepcions puntuals, en alguns casos no ha estat possible entrar dins les cases o les finques.

Durant el treball de camp s'ha anotat tota la informació possible per la descripció dels elements de patrimoni, segons el model de fitxa establert i s'han situat topogràficament amb un aparell de GPS, en cas que el bé no estigués referenciat a la planimetria de l'Institut Cartogràfic de Catalunya. D'altra banda, s'han fotografiat en format digital els elements que han estat localitzats. Excepcionalment no s'ha pogut obtenir fotografies d'alguns elements per problemes amb l'accés o per tractar-se d'esdeveniments organitzats durant el curs de l'any i s'han utilitzat les fotografies cedides per persones o entitats del poble. El treball de camp s'ha recolzat en una sèrie d'entrevistes als propietaris o ciutadans que, estant o no relacionats amb les entitats socials i culturals del municipi, podien tenir alguna vinculació amb elements del patrimoni cultural de Pujalt.

Fase 3. Treball de gabinet

La darrera fase del treball ha consistit en la redacció de les fitxes i de la memòria, amb totes les dades obtingudes. Amb la informació documental i la informació obtinguda del treball de camp, tant gràfica com escrita o oral, s'han pogut elaborar les corresponents fitxes de cada element i fer-ne una anàlisi i un diagnòstic concret de la rellevància, tipologia, potencialitat i possibilitats del patrimoni cultural de Pujalt.

En el cas d'elements ja inventariats per la Generalitat, sempre que ha estat possible, s'ha mantingut la mateixa nomenclatura. En l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Pujalt, s'ha detectat una incidència, que ja contempla el Catàleg de Patrimoni del POUM. Es tracta de la fitxa del Corralet, amb el codi de registre 5992 i que es tracta d'un edifici annex de Cal Senyoret, que ja té fitxa i codi de registre propis.

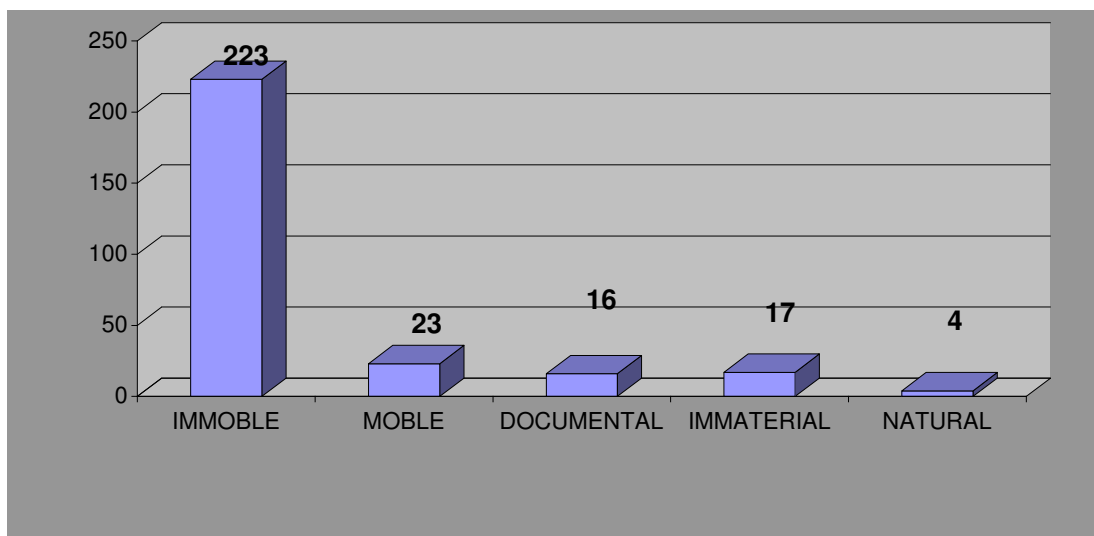
D'altra banda, pel que fa a l'Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de la Generalitat de Catalunya, s'ha suprimit la prefitxa Projecte de Millora de l'Accessibilitat Guissona-Eix Transversal C-25 Guissona-Pujalt, perquè el resultat de l'intervenció va ser negatiu. Tanmateix, aquests elements s'han inclòs en aquesta memòria en el Llistat d'Elements No Fitxats.

5. RESULTATS DE L'ESTUDI

5.1. Elements fitxats i elements no fitxats

S'han fitxat un total de 289 elements del patrimoni cultural de Pujalt. En destaquen, per la quantitat de fitxes, els elements de patrimoni immoble, especialment els edificis. És menys nombrós el patrimoni documental, natural, immaterial i moble. Cal tenir en compte que hi ha alguns béns, com elements arquitectònics, elements mobles o petites construccions, que s'han inclòs, en la fitxa genèrica corresponent a alguna masia o altres elements immobles.

Àmbits / Tipologies	Codi	Nombre Àmbits	%	Nombre Tipologies	%
PATRIMONI IMMOBLE		229	79%		100%
Edificis	1.1			177	80%
Conjunts arquitectònics	1.2			9	4%
Elements arquitectònics	1.3			34	15%
Jaciments arqueològics	1.4			8	4%
Obra civil	1.5			1	0%
PATRIMONI MOBLE		23	8%		100%
Elements urbans	2.1			7	30%
Objectes	2.2			12	52%
Col·leccions	2.3			4	17%
PATRIMONI DOCUMENTAL		16	6%		100%
Fons d'imatges	3.1			1	6%
Fons documentals	3.2			15	94%
Fons bibliogràfics	3.3			0	0%
PATRIMONI IMMATERIAL		17	6%		100%
Manifestacions festives	4.1			8	47%
Tècniques artesanals	4.2			0	0%
Tradició oral	4.3			5	29%
Música i dansa	4.4			0	0%
Costumari	4.5			4	24%
PATRIMONI NATURAL		4	1%		100%
Zones d'interès	5.1			1	25%
Espècimens botànics	5.2			3	75%
TOTALS		289	100%	289	

Elements inventariats per àmbits

D'altra banda, en la realització del Mapa s'ha descartat fer la fitxa d'altres elements de patrimoni poc representatius perquè amb el temps han perdut algun dels seus valors originals, o perquè s'han destruït. Aquests elements també s'han inclòs en el llistat d'elements no fixats, ja que malgrat que en puguem tenir alguna referència bibliogràfica o oral, no s'han localitzat, no s'hi ha pogut accedir o bé les notícies són massa vagues. Els béns del llistat d'elements no fixats (veure annex 4) podran ser inclosos a la base de dades en futures revisions o actualitzacions del mapa, si es considera oportú.

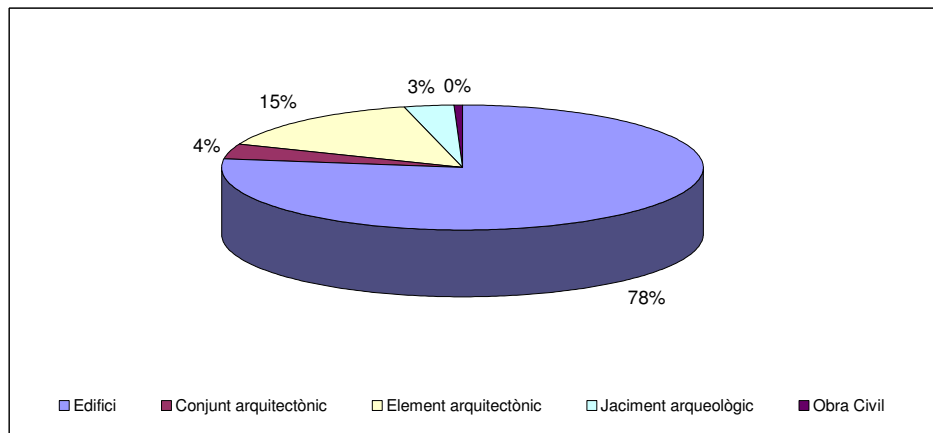
5.2. Patrimoni immoble

Com s'ha indicat anteriorment, en la selecció dels elements fixats de patrimoni immoble, s'ha partit bàsicament dels inventaris del patrimoni arquitectònic i arqueològic de la Generalitat de Catalunya i del Catàleg de Patrimoni i el Catàleg de Masies del POUM de Pujalt i del buidatge bibliogràfic. Però durant el treball de camp s'han detectat elements dels quals no teníem coneixement prèviament, alguns dels quals han passat a formar part del Mapa de Patrimoni o d'altres s'han inclòs en el llistat d'elements no fixats. És el cas de bona part dels edificis inventariats, que no figuraven en cap estudi ni document però s'han considerat d'interès històric, arquitectònic i /o social.

En termes generals, el patrimoni immoble documentat és el reflex del caràcter eminentment rural que ha tingut Pujalt al llarg de la història, per una banda, i dels cinc nuclis de població d'origen medieval per l'altra. El nombre de cases de poble, de barraques, corrals i masies així ho testimonien.

Mapa del Patrimoni Cultural

Pujalt (Anoia)

Percentatge de Patrimoni Immoble per tipologies.

Seguint el Plec de Prescripcions Tècniques de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, el patrimoni immoble s'ha classificat en cinc tipologies:

- Edifici: tipologia entesa com a construcció unitària, tant formal com volumètricament.
- Conjunt arquitectònic: format per l'agrupació física de diferents edificis i elements arquitectònics, que es poden entendre solidàriament pels seus valors formals i volumètrics.
- Element arquitectònic: part d'un conjunt o d'un edifici que per sí mateix té prou valors com per destacar-lo.
- Jaciments: restes o vestigis del passat de qualsevol tipus i cronologia. Inclou estructures en estat de ruïna.
- Obra civil: obres d'enginyeria de caràcter públic o comunal.

Edificis

Dins d'aquesta tipologia, s'han inventariat un total de cent setanta set elements. Entre el patrimoni arquitectònic conservat hem de remarcar la conservació de les restes dels castells de la Guàrdia Pilosa, de Montesquiu i de Conill.

A redós dels castells de Pujalt, la Guàrdia Pilosa, Montesquiu, Conill i Vilamajor es van formar els pobles de Pujalt, la Guàrdia Pilosa, l'Astor i Vilamajor, respectivament; on s'hi conserven moltes cases destacades: Cal Pentinat, Cal Serra o la Cleda; Cal Pou, Cal Carulla i Cal Janer; Cal Basomba o Cal Ton; Cal Mensa, Can Closa, Cal Pons o Cal Tinets; i Cal Senyoret, Cal Solé o Cal Tomàs. Moltes d'aquestes cases conserven parts significatives de l'estructura medieval, corresponent a arcs de tradició gòtica. També s'han detectat diversos masos que conserven part de l'estructura medieval, construïts com són Cal Pont, Ca l'Isidre, Cal Mau, Cal Mallol i Cal Terrats. En aquesta última, a més, s'hi conserva a l'interior una torre de defensa medieval, que s'ha fixat de forma individual; com passa també al poble de Vilamajor, on la Torre del Cavaller (antic castell de Vilamajor) ha quedat encaixada entre diverses cases. Una altra masia amb vestigis medievals i restes de fortificació és Cal Grau de Torremetzena..

Pel que fa a l'arquitectura religiosa, l'existència de diversos nuclis a Pujalt ha afavorit la construcció i preservació de nombroses esglésies i capelles, moltes d'elles d'origen romànic: Sant Andreu de Pujalt, Sant Ponç, la Capella de la Concepció, Sant Joan de les Torres, Sant Jaume de la Guàrdia Pilosa, Sant Vicenç de Conill, la Capella del Roser, Santa Magdalena de l'Astor i Sant Joan de Vilamajor.

Mapa del Patrimoni Cultural

Pujalt (Anoia)

La importància de l'agricultura i la ramaderia en aquest municipi va propiciar des d'antic a la construcció de nombroses eres, barraques, corrals i pallisses en el medi rural, que sovint tenen unes característiques constructives comunes, típiques d'aquesta contrada. Considerada com una barraca, hi ha les ruïnes de l'Obaga de les Sorts, que podrien correspondre's amb la masia Portella documentada des del segle XIV.

Cal Pou de l'Astor

Dins d'aquesta tipologia, també s'han inclòs tots aquells edificis de Pujalt que van ser adaptats per a ús dels soldats de la Base d'Instrucció Militar del XVIII Cos de l'Exèrcit Popular de la República, establerta a la localitat des de l'any 1938.

Un altre element destacat per l'excepcionalitat d'aquest tipus de construccions a la rodalia, és el Pou de neu, una construcció pre-industrial del segle XVIII.

Finalment, també s'han fixat com a edificis els cementiris de Pujalt, Conill, l'Astor i la Guàrdia Pilosa.

Conjunts arquitectònics

Com a conjunt arquitectònic s'han inventariat nou elements, que es corresponen amb els nuclis d'origen medieval de Pujalt, l'Astor, Conill, la Guàrdia Pilosa i Vilamajor. També s'han fixat de forma individualitzada els seus carrers principals.

Elements arquitectònics

Entre els elements arquitectònics, s'han inclòs a l'inventari trenta quatre béns. Corresponen a construccions de menor entitat que els edificis. D'una banda, s'han fixat fonts amb estructures construïdes, distribuïdes per tot el terme municipal, com són la de l'Home Mort, la de Cal Mitjanas, la del Pou Bord, la de Conill, Tosquella de Més Amunt i de Més Avall, etc.; algunes d'elles de gran anomenada. També relacionats amb l'aigua, s'han inventariat diverses basses: de la Casa Nova, del Barbat, del molí de l'Omet i del Vernich; el safareig de la Casa Nova i el Molí de Vent de la Riera. D'altra banda, s'han inventariat les dues creus de terme del municipi: la de Pujalt i la de Conill; així com diversos elements d'interès situats en el medi rural: forn de calç del campament republicà, el forn de teules de Cal Mallol, els horts de la bassa del Cugul, els marges de vinya de Cal Saravalls i els marges de les Planes de Cal Pont. Són també destacats els elements vinculats al campament de l'Exèrcit Popular i que tenen una fitxa individualitzada, com ara els nius de metralladores i el polvorí o el safareig.

Font Tosquella de Més Avall

Jaciments arqueològics

Dins d'aquesta tipologia, s'han documentat un total de vuit jaciments arqueològics. S'ha fitxat com a tal els elements on s'ha fet una intervenció arqueològica: el campament republicà de Pujalt, la Capella romànica de Conill (situada als afores de la població i corresponent a l'església antiga de Sant Vicenç), la necròpolis medieval de Vilamajor i la Guàrdia Pilosa. També s'ha inclòs dins aquesta tipologia les restes del Castell de Pujalt. Pel que fa a troballes de material en superfície, hi ha el jaciment de la Guàrdia, amb una datació aproximada d'època medieval, i del Soler Lladrús- Ca l'Oliva d'època prehistòrica i antiga. Finalment, s'ha inclòs la capella de Sant Pere de la Tosquella, de la qual en queden les ruïnes, el topònim i escassa documentació.

Capella romànica de Conill

Obra civil

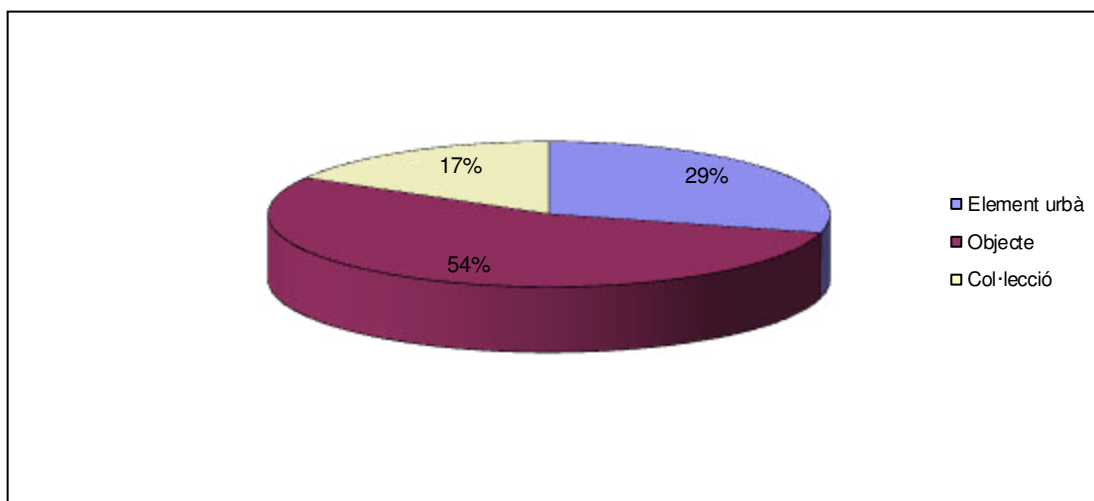
Dins d'aquesta tipologia s'ha fitxat un element corresponent a obra d'enginyeria: el camí ramader de la Segarra, que transcorre pel terme municipal de Pujalt de sud a nord.

5.3. Patrimoni moble

Dins l'àmbit de patrimoni moble, els elements es classifiquen en tres tipologies:

- Element urbà: monuments, escultures o elements commemoratius situats a la via pública.
- Objectes: elements singulars.
- Col·leccions: sèries coherents d'objectes, integrats com a fons d'un museu o bé de caràcter privat.

En aquest àmbit hem pogut classificar vint-i-tres elements del patrimoni de Pujalt que s'adapten a les tres tipologies de patrimoni moble: elements urbans, objectes o col·leccions.

Percentatge de Patrimoni Moble per tipologies

Elements urbans

Els elements urbans inventariats són, d'una banda, sis fonts situades als nuclis la de la plaça de Dalt, del poliesportiu, del carrer Major, de les Escoles, del Portal i dels Enamorats. D'altra banda, s'ha fitxat com a monument commemoratiu el monòlit de la plaça de la Bassa de l'Astor.

Objectes

Hem localitzat un total de dotze elements d'aquesta tipologia, sovint lligats al patrimoni religiós: la Mare de Déu de la Puríssima Concepció, la imatge de Sant Vicenç, la creu processional de Sant Vicenç de Conill, el retaule de Sant Jaume de la Guàrdia Pilosa, el retaule de la Puríssima Concepció; el retaule de la Guàrdia Pilosa, el compartiment de retaule de l'Astor i les imatges de Santa Magdalena de l'Astor. Les tres darreres esmentades es conserven al Museu Episcopal de Vic. Com a figures festives, hem inclòs els gegants de la Guàrdia Pilosa, anomenats Anna i Jaume. També s'han inclòs una estela discoïdal, junt amb un carro d'enterraments modernista i una picota que s'utilitzava per als càstigs públics, en dependències municipals.

Col·leccions

Entre les quatre col·leccions inventariades, trobem la de material arqueològic que està dipositada al Museu Episcopal de Vic i la del Campament de l'Exèrcit Popular de Pujalt, on s'exposen diversos objectes procedents de les campanyes d'excavació del campament. Finalment, s'han inclòs les estelles discoïdals de la Guàrdia Pilosa i la col·lecció particular de motos i tractors de Cal Solé.

Esteles discoïdals de la Guàrdia Pilosa

5.4. Patrimoni documental

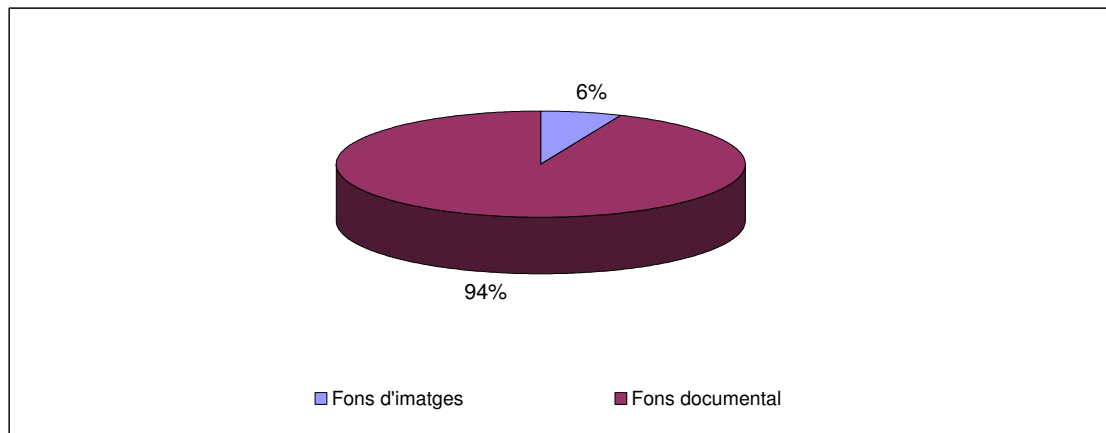
En l'àmbit de patrimoni documental els elements es classifiquen en tres tipologies:

- Fons d'imatges: imatges que formen part d'un fons o una col·lecció.
- Fons documentals: documents antics que formen part d'un arxiu o col·lecció.
- Fons bibliogràfics: edicions antigues que formen part d'una biblioteca o col·lecció.

En aquest àmbit hem localitzat setze elements del patrimoni de Pujalt que s'adapten a dues tipologies de patrimoni documental: fons d'imatges i fons documental.

Mapa del Patrimoni Cultural

Pujalt (Anoia)

Percentatge de Patrimoni Documental per tipologies

Fons d'imatges

El fons d'imatges inventariat a Pujalt és de tipus fotogràfic, obra de Montserrat Segarra Zacarini, i està dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya.

Fons documental

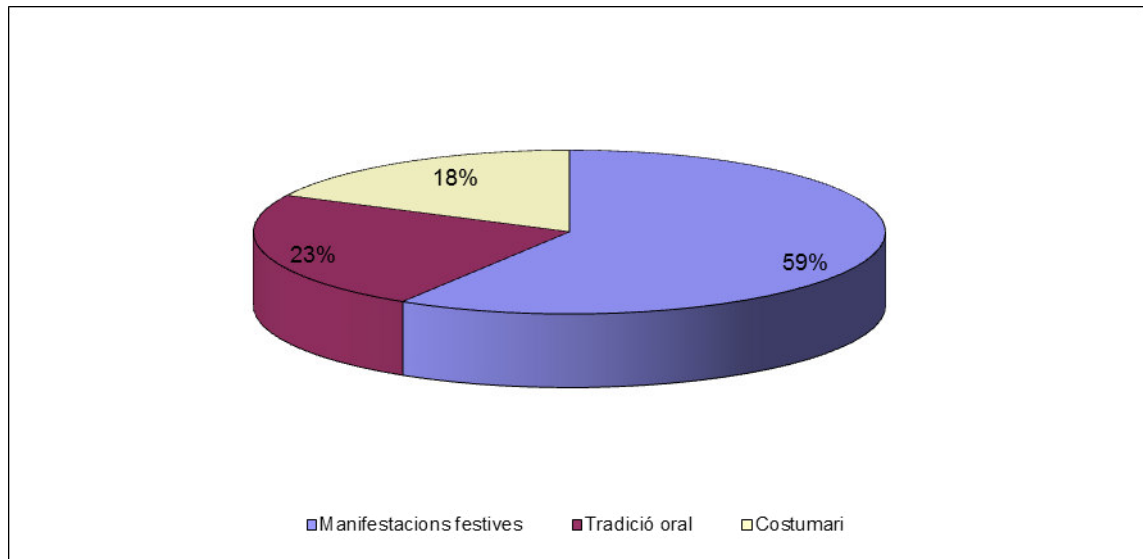
S'han inventariat un total de sis fons documentals, dels quals el parroquial destaca per la seva antiguitat, malgrat haver estat parcialment cremat al segle XVII. Seguint amb el patrimoni documental públic, s'ha fitxat el fons de l'arxiu municipal, on s'hi conserva la documentació administrativa generada per l'Ajuntament des de l'any 1990 als nostres dies. Finalment, s'han inventariat els goigs de la Mare de Déu del Tarrós i de les Neus; dels Sants Màrtirs a Sant Ponç; a Il·luminat, Fructuós, Beata i Veneranda i a Sant Andreu de Pujalt.

5.5. Patrimoni immaterial

En l'àmbit de patrimoni immaterial els elements es classifiquen en cinc tipologies:

- Manifestació festiva: festes populars locals més arrelades al territori.
- Tècniques artesanals: manifestacions singulars de la localitat relacionades amb activitats tradicionals, oficis, gastronomia...
- Tradició oral: referències de transmissió oral relacionades amb els llocs o elements locals.
- Música i dansa: manifestacions musicals tradicionals.
- Costumari: maneres de fer i costums pròpies de la localitat.

El patrimoni immaterial inventariat es pot quantificar en disset elements patrimonials classificats en manifestacions festives, tècniques artesanals i tradició oral. No s'ha inventariat cap element de les tipologies Tècniques artesanals i Música i dansa.

Percentatge de Patrimoni Immaterial per tipologies

Manifestacions festives

Entre els sis béns relacionats amb el cicle festiu, trobem les Festes Majors de Pujalt, l'Astor, la Guàrdia Pilosa, la d'Hivern de Conill, de la Puríssima Concepció i de Vilamajor. També s'han inclòs les festes tradicionals de Sant Sebastià i l'aplec de Sant Joan de les Torres, ambdues desaparegudes.

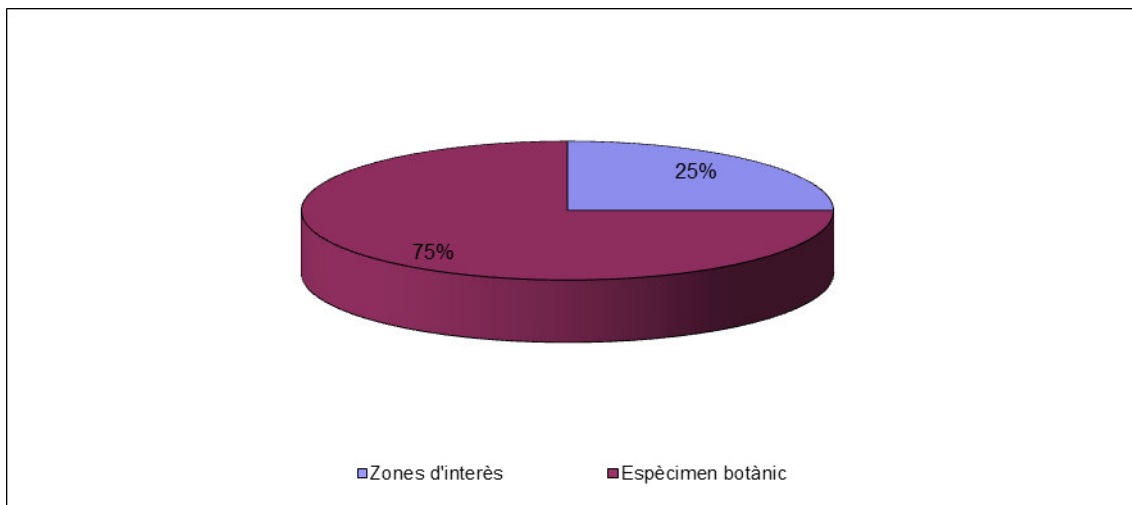
Tradició oral

A Pujalt hi ha tres llegendes relacionades amb un lloc: de la Font de l'Home Mort, de la Mare de Déu de la Concepció i del Castell de Pujalt; així com diverses costums que es realitzaven a la població antigament: el de la creu de terme de Conill, el joc de pilota (documentat a la població des del segle XVII) i la tradició de plantar un pi a la plaça del poble. Finalment, s'ha fitxat la tradició històrica del pou dels Carlins, on s'hi refugiaren dos presoners.

5.6. Patrimoni Natural

En l'àmbit de patrimoni natural els elements es classifiquen en dues tipologies:

- Zona d'interès: zones amb un valor ecològic, paisatgístic, zoològic, botànic...
- Espècimen botànic: elements botànics singulars

Percentatge de Patrimoni Natural per tipologies

Zona d'interès

Dins d'aquesta tipologia, s'ha inventariat una zona: els camps esportius i de tir del campament republicà, com una zona d'interès o lloc històric de la qual no en queden vestigis materials.

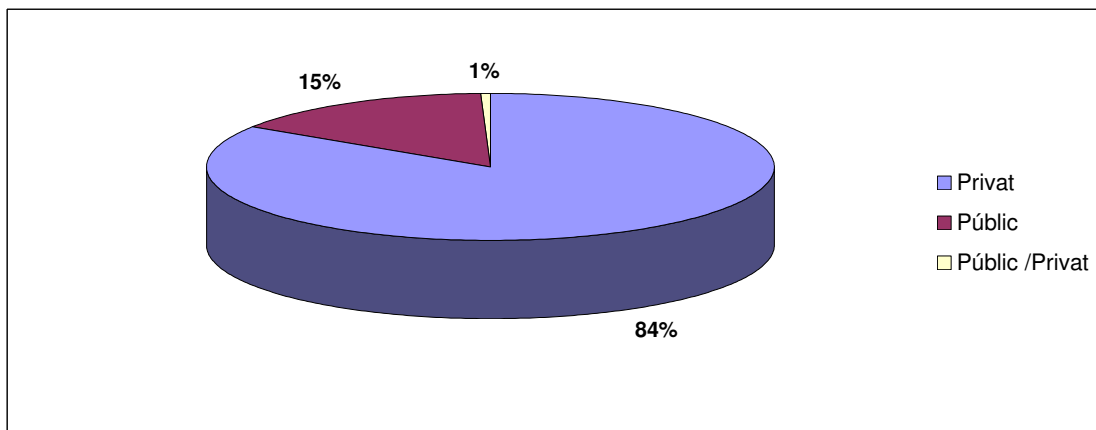
Espècimens botànics

Pel que fa als espècimens botànics, s'han inclòs la roureda de l'Astor, per ser un dels boscos de roures més extensos de la coberta; i les alzines centenàries de Conill i de Cal Pont.

5.7. Estat actual dels elements inventariats

Titularitat

La titularitat dels béns fixats són majoritàriament de caràcter privat. En tot cas, aquí caldria discernir entre propietaris individuals, cas dels propietaris del seu propi habitatge, i els propietaris institucionals, com ara el bisbat. Els elements de titularitat pública són principalment els elements urbans i tot el patrimoni immaterial.

Mapa del Patrimoni Cultural

Pujalt (Anoia)

Percentatges de la titularitat dels béns

Protecció legal

Al municipi de Pujalt hi ha 7 béns de caràcter immoble (que corresponen a 9 elements fitxats) que estan protegits com a Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN), i altres dos edificis més que haurien de ser donats d'alta com a tal. Són els següents:

Els castells que estan declarats d'acord amb el decret de castells (Decret 22/04/1949, BOE 05/05/1949), que classifica com a monuments tots els castells d'Espanya, i que valida les lleis de patrimoni cultural espanyola (16/1985) i catalana (9/1993):

- Castell de Pujalt (fitxa 1), que inclou la Capella de Sant Ponç (fitxa 8) (1326-MH / R-I-51-5607)
- Muralla de Pujalt, que inclou el Portal i murs de la Vila (fitxa 2) i l'Arc de passatge del carrer de les Voltes (fitxa 17) (1327-MH / R-I-51-5608)
- Castell de la Guàrdia Pilosa (1328-MH / R-I-51-5609)
- Castell de Montesquiu (1337-MH / R-I-51-5610)
- Castell de Conill (1339-MH / R-I-51-5611)

Les creus de terme i escuts heràldics que estan declarats d'acord amb el Decret 571/1963 del Ministeri d'Educació, que classifica com a monuments els esmentats elements de "més de cent anys", i que valida la llei de patrimoni cultural espanyola (16/1985)

- Creu de terme de Conill (fitxa 53)
- Escut heràldic de Santa Magdalena de l'Astor (fitxa 70)

La creu de terme de Pujalt (fitxa 54) no es considera BCIN perquè es tracta d'una recreació moderna (de 1980).

També haurien de ser considerats BCIN pel mateix decret de castells tres elements que són clarament estructures defensives, però que no han estat donades d'alta com a tal per l'Estat o per la Generalitat

- Torre de Cal Terrats (fitxa 123)
- Torre del Cavaller (fitxa 145)
- Cal Grau de Torremetzena (fitxa 52)

Caldria instar a la Generalitat a que tramités l'alta com a BCIN, d'acord amb el decret 1949 de castells, d'aquest dos elements.

A Pujalt hi ha diversos elements declarats com a Bé Cultural d'Interès Local (BCIL), declarats de forma conjunta per Acord del Ple del Consell Comarcal de l'Anoia el 31 de març del 2005 com a Indrets del Memorial del XVIII Cos d'Exèrcit Republicà. Aquesta declaració afecta a tots aquells elements –nosaltres els hem classificat en 16 fitxes- relacionats amb el campament de l'Exèrcit republicà, inclosos els edificis del poble de Pujalt que van ser adaptats per usos militars:

- Refugi antiaeri de Pujalt
- Camps esportius i de tir del campament republicà
- Forn de calç del campament republicà
- Safareig del campament republicà
- Rectoria de Pujalt
- Campament republicà de Pujalt
- Antic Ajuntament
- Refugi antiaeri i polvorí

Mapa del Patrimoni Cultural

Pujalt (Anoia)

- Font Tosquella de Més Avall
- Nius de metralladores del campament republicà
- Cal Paraire
- Cal Casteller
- La Casa Nova
- La Cleda
- Capella de la Puríssima Concepció
- Sant Andreu de Pujalt

També està protegit legalment el patrimoni arqueològic, arquitectònic i natural que consta al Catàleg de Patrimoni del POUM de Pujalt de l'any 2007:

- Necròpolis medieval de Vilamajor
- Jaciment de la Guàrdia Pilosa
- Capella romànica de Conill
- Jaciment de la Guàrdia
- Soler Lladrés-Ca l'Oliva
- Esteles funeràries discoïdals
- Sant Vicenç de Conill
- Cal Senyoret
- Capella de la Mare de Déu del Roser
- Sant Jaume de la Guàrdia Pilosa
- Santa Magdalena de l'Astor
- Cal Pou
- Cal Carulla
- Arc de passatge de l'Astor
- Sant Joan de les Torres
- Sant Joan de Vilamajor
- Font Tosquella
- Font de Vilamajor
- Font de la Guàrdia
- Font de les Roques de Conill
- Font del Saravalls
- Font Ferrera
- Font del Farrés
- Font del Pou Bord
- Font de Cal Mitjanes
- Font de l'Home Mort
- Font de Conill

Mapa del Patrimoni Cultural

Pujalt (Anoia)

Pel que fa al Catàleg de masies del mateix POUM de l'any 2007, inclou un seguit de masies protegides com BPU i que pel seu interès cultural han estat incloses en aquest mapa:

- Cal Mitjanes Vell
- Cal Vila
- Cal Mitjanes
- Masoveria de Cal Vila
- Ca l'Ermità
- Cal Rubio
- Cal Terrats
- Cal Isidro
- Cal Saravalls
- Cal Bargués
- Masia del Casanoves
- Cal Vila-Cal Masover
- Cal Joan Pau
- Masia de la Pobla
- Cal Vicenç del Bosc
- Cal Grau de Torremetzena
- Cal Vilet
- Cal Mau
- Cal Mallol
- Cal Pont de Vilaltella
- La Casa Blanca
- Cal Català
- Cal Llobet dels Plans
- Cal Piqué
- Casa del Masover de Cal Mitjanes

També tenen consideració de BCIN mobles el Fons documental de Pujalt a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (fitxa 275), atès que la disposició addicional 1a 4rta de la Llei 9/1993 de patrimoni cultural català, declara BCIN tot el fons de l'ACA.

Els arxius del Centro Documental de la Memoria Histórica i de l'Archivo Histórico Nacional, i els fons que custodien, que tenen documentació de Pujalt (fitxes 276 i 277), atès que són arxius de titularitat estatal, tenen el règim de protecció de BIC (equivalent als BCIN catalans), d'acord amb l'art.60.1 de la Llei 16/1985, de 25 de juny, de Patrimonio Histórico Español.

La resta de fons documentals fitxats que tenen més de 100 anys (com els dels arxius parroquials de Sant Andreu de Pujalt; de Sant Vicenç de Conill i de Sant Jaume de la Guàrdia

Mapa del Patrimoni Cultural

Pujalt (Anoia)

Pilosa -fitxes 91-93-; el fons documental de Cal Senyoret –fitxa 124- i el fons documental de Pujalt a l'Arxiu Comarcal de l'Anoia –fitxa 234- no tenen una protecció jurídica, més enllà de que la llei 9/1993 de patrimoni cultural català, i la llei 10/2001 d'arxius i documents (DOGC 3437, 24/07/2001) els consideri patrimoni documental dins del patrimoni cultural català.

Igualment tenen protecció legal les imatges de Santa Magdalena de l'Astor, el compartiment de retaule de l'Astor i el retaule de la Guàrdia Pilosa, conservats al Museu Episcopal de Vic, (fitxes 74,76,77), que són considerats BCIN mobles d'acord amb el decret 474/1962, del Ministeri d'Educació, que va declarar Monument Històric-Artístic (i per tant, ara BCIN) un seguit de museus, entre els que hi ha el de Vic.

Finalment, el camí de la Segarra està protegit per la llei 3/1995, de 23 de març, de vies pecuàries.

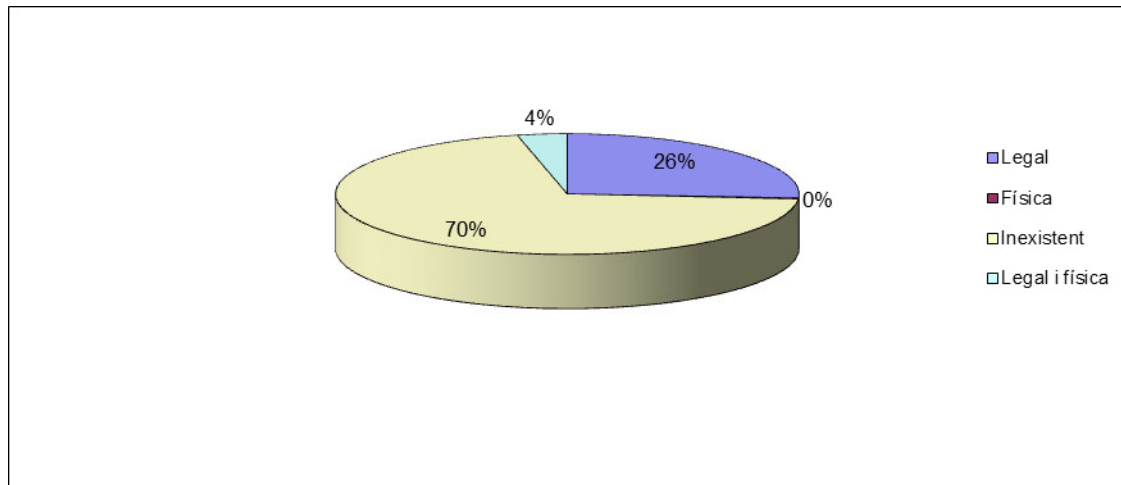

Restes de Cal Mallol, a l'antiga quadra de la Ceriola

En resum, del total d'elements inventariats en el mapa del patrimoni cultural de Pujalt, un 71% no tenen cap tipus de protecció, mentre que els que estan protegits representen un significatiu 29% del total (entre els que ho estan tant legal com físicament com ambdós).

Mapa del Patrimoni Cultural

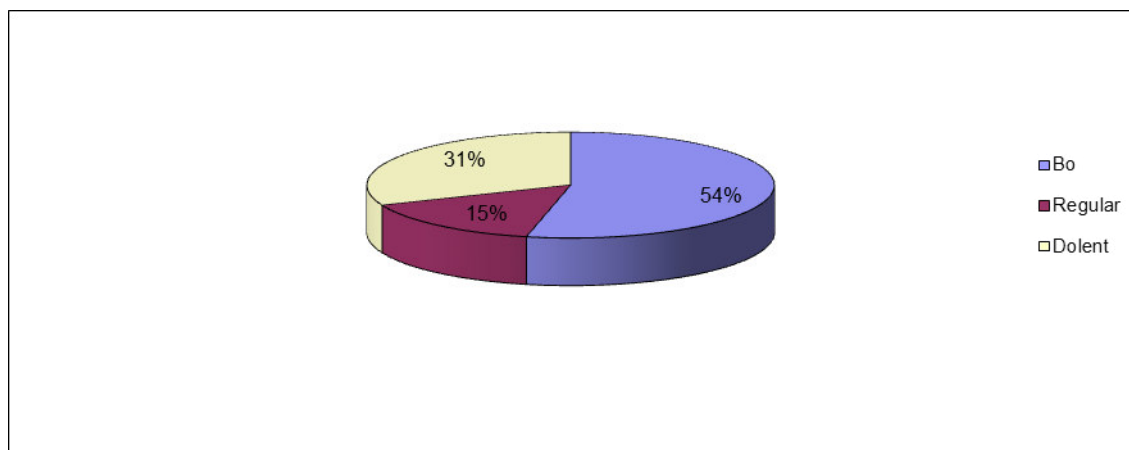
Pujalt (Anoia)

Percentatges de la protecció existent dels béns

Estat de conservació

La majoria del patrimoni cultural de Pujalt es troba en bon estat, tot i que un significatiu 46% dels elements es troba en estat dolent o regular. Aquesta valoració està influïda pel fet que diversos masos, barraques, eres i pallisses es troben en estat ruïnós, així com pels jaciments arqueològics en mal estat de conservació. Cal tenir en compte també les diverses fonts del municipi que estan en mal estat per manca de manteniment.

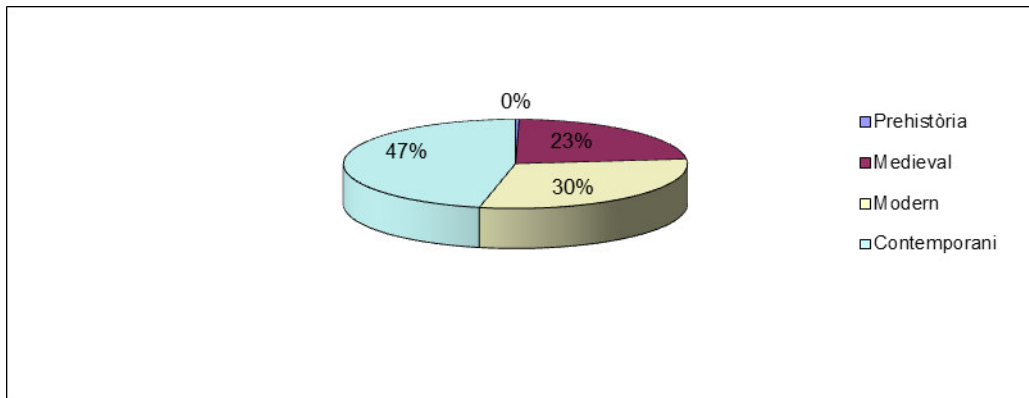
Percentatges de l'estat de conservació dels béns

Tant el patrimoni documental i natural presenten, en termes generals, un bon estat de conservació. En el primer cas, especialment dels fons documentals gestionats des dels arxius, estan conservats en condicions òptimes. En el cas del patrimoni immaterial, especialment les manifestacions festives tenen una bona acollida; però consten en mal estat, lògicament, els costums i les tradicions desaparegudes.

Cronologia

Pel que fa a la cronologia dels elements, podem observar com la major part (47%) corresponen al període contemporani, que comprèn des del segle XIX fins als nostres dies.

Mapa del Patrimoni Cultural
Pujalt (Anoia)

Percentatges de la cronologia dels béns

Com veiem en el gràfic, el modern (segles XVI-XVIII) és el segon període més ben representat (30%), ja que coincideix amb el moment de la consolidació dels nuclis i la construcció de molts masos i barraques. És igualment significatiu el nombre de béns datats a l'Edat Mitjana, amb un 23%, fet que s'explica perquè els nuclis i les seves cases, les esglésies i alguns masos tenen el seu origen en època medieval, tot i que va ser en època moderna que van consolidar-se. Cal considerar que en els casos que a les fitxes hem aportat una cronologia compartida (per exemple: moderna i contemporània), en el gràfic estadístic consta la primera època (la més antiga)

Arc de passatge del carrer de les Voltes de Pujalt

6. BIBLIOGRAFIA

AMADES, J. (1982). *Costumari català: el curs de l'any*. Barcelona: Salvat.

Anoia pam a pam'95 : 7 de maig Òdena-El Bruc : 14 de maig Piera-Masquefa : 21 de maig Pujalt-Calaf : 28 de maig Orpí-La Llacuna, 1995. Centre d'estudis Comarcals d'Igualada-Ateneu Igualadí.

Anoia, Segarra: patrimoni, rutes i llocs d'interès, receptari tradicional, restaurants. Vol. 14, any 2010. Barcelona: Primera Plana.

AYMAMÍ, G. (2011). *Per la comarca de l'Anoia*. Barcelona: Abadia de Montserrat.

BASTARDES, A. (1983). *Les Creus al vent*. Barcelona: Editorial Millà.

BERTRAN, J. (2001): *Pagesos, ramaders i miners a l'Anoia*.

BISBAL, M. A.; MIRET, T.; MONCUNILL, C.(2001). *Els Goigs a la comarca de l'Anoia*. Barcelona. Rafael Dalmau.

CATALÀ, P. (1990). *Els Castells Catalans*. Barcelona: Rafel Dalmau.

Catàleg de Patrimoni del POUM. Ajuntament de Pujalt, 2007.

CLOSA, F. (2004). "La Base d'instrucció de l'exèrcit republicà a Pujalt : 1938-1939", dins *Revista d'Igualada*, núm. 18, p. 22-37.

CLOSA, F. (2011). "Els refugiats de Pujalt durant la Guerra Civil Espanyola (1936-1939)", dins *Miscel·lània aqualatensia*, núm. 15. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada / Rafael Dalmau editors.

DIVERSOS AUTORS (1994). *Acta històrica et archaeologia mediaevalia 14-15*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona.

ENRICH, J.; SALES, J.; ENRICH, J. (2003). "Les Necròpolis tardoantigues i altmedievals a l'Anoia : els rituals d'enterrament i les seves pautes i models d'interrelació a l'espai rural", dins *II Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya, Sant Cugat del Vallès*. pp. 662-673. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval (ACRAM).

FOLCH, C.; GIBERT, J. (2010). "Estudi històric i arqueològic de l'església vella de Sant Vicenç de Conill (Pujalt)", *Urtx: revista cultural de l'Urgell*, núm. 24. Tàrraga: Museu Comarcal de l'Urgell.

GARGANTÉ, M. (2006). "Arquitectura religiosa del Set-cents a l'Alta Anoia: obres, artífexs i influència", dins *Miscel·lània Aqualatensia*, núm. 12. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada / Rafael Dalmau editors., p. 13-62.

Mapa del Patrimoni Cultural

Pujalt (Anoia)

GAVÍN, J.M. (1981). Inventari d'Esglésies. L'Anoia, Conca de Barberà. Vol 16. Barcelona: Artestudi edicions.

GIRALT, C. (1995). El Retaule de la Puríssima Concepció de Pujalt. Ajuntament de Pujalt.

GIRALT, C.; PLANS, S. (1997). "Joan Grau i el retaule de la capella de la Puríssima Concepció de Pujalt: noves aportacions documentals (1638-1639)", dins *Miscel·lània Aqualatensia*, núm. 8. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada/ Rafael Dalmau editors.

La Mota. Ajuntament de Pujalt, Anys 2001, 2002, 2003 i 2004.

L'Anoia en viu. Viu el turisme: guia comarcal. Any 2007. Àrea de Turisme del Consell Comarcal. Igualada.

LLACUNA, P.; MASCÓ, T. (1995). Rutes per l'Anoia: història i art. Publicacions Anoia.

IGLÉSIES, J. (1979). El fogatge de 1553. Estudi i transcripció. Barcelona: Fundació Salvador Vives i Casajuana, Rafael Dalmau Editor.

IGLÉSIES, J. (1991). El fogatge de 1497. Estudi i transcripció. Barcelona: Fundació Salvador Vives i Casajuana, Rafael Dalmau Editor.

Inventari del Patrimoni Cultural Immoble de Catalunya. Patrimoni Arqueològic i paleontològic. Pujalt (Anoia). Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Generalitat de Catalunya.

Inventari del Patrimoni Cultural Immoble de Catalunya. Patrimoni Arquitectònic. Pujalt (Anoia). Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Generalitat de Catalunya.

Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya. CPCPTC. Generalitat de Catalunya.

MACIÀ, D. (1992). Arbres de la comarca d'Anoia : singulars i monumentals. Igualada: Consell Comarcal de l'Anoia.

MESTRE, J.V.(1994). Les Esglésies romàniques de l'Anoia. Igualada: La Veu de l'Anoia.

ORPINELL, J. (1993): Pel doll de la Segarra. UEC Anoia. Igualada.

ORPINELL, J. (1997). Pels castells de ponent de la Segarra. UEC Anoia.

ROSICH, J. (1975). Pujalt. Reconstrucció de la capella de Nostra Senyora. Barcelona: Delegació Provincial de Cultura. Barcelona.

PASCUAL, S. (2009). "Actuacions arqueològiques a la Base d'Instrucció Militar del XVIIIè Cos de l'Exèrcit Popular de la República (campanyes 2005, 2006 i 2007) Pujalt (Anoia)", dins *Miscel·lània Aqualatensia*, núm. 13. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada / Rafael Dalmau editors.

PEDRAZA, X. (1997). Anoia : etimologia toponímica. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada.

PEIDRÓ, E.; REIG, J. (1994). Arquitectura religiosa romànica de la Comarca de l'Anoia. Barcelona: Unió Excursionista de Catalunya.

PLADEVALL, A.[coord.] (1997).Inventari del patrimoni arquitectònic de Catalunya. L'Anoia. Direcció General del Patrimoni Cultural.

Mapa del Patrimoni Cultural

Pujalt (Anoia)

RIPOLL, R. (2003). Les construccions de paret seca a l'Anoia. Separata de "Els paisatges de la vinya", pp. 171-175.

ROSICH, J. (1975). Pujalt. Reconstrucció de la capella de Nostra Senyora. Barcelona: Delegació Provincial de Cultura. Barcelona.

SABATÉ, F. (1995). "L'Anoia durant l'època romànica (segles X-XIII)", dins *Miscel·lània aqualatensia* Igualada, núm. 7, p. 411-420. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada / Rafael Dalmau editors.

TOMÀS, J. (1994). Descobrir Catalunya, poble a poble, Premsa Catalana, Barcelona.

TORRAS, J. M. (1993). La Comarca de l'Anoia a finals del segle XVIII : els "Qüestionaris" de Francisco de Zamora i altres descripcions, 1770-1797. Abadia de Montserrat / Consell Comarcal de l'Anoia.

VALLVERDÚ, J. (1973). Anoia, Alt Penedès, Garraf. Abadia de Montserrat.

VALLS, F. (1996). La Dinàmica del canvi agrari a la Catalunya interior : l'Anoia, 1720-1860. Ajuntament d'Igualada / Abadia de Montserrat.

VIGUÉ, J., dir. (1984). Catalunya Romànica. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

Pàgines web:

<http://www.pujalt.cat>

<http://www.icc.cat>

<http://www.gencat.cat>

<http://www.diba.cat>

<http://www.idescat.cat/>

<http://www.exercitpopular.org/presentacio.htm>

<http://www.poblesdecatalunya.cat/municipi.php?m=081764>

ANNEX. LLISTAT D'ELEMENTS NO FITXATS

Mapa del Patrimoni Cultural

Pujalt (Anoia)

Dels elements no fixats, hem de diferenciar entre els que figuraven a la primera versió de l'Inventari de Patrimoni i els que s'han detectat durant la revisió del mateix. Els béns que s'han descartat del primer inventari es corresponen eminentment amb edificis que s'han enderrocats, s'han unificat en una sola fitxa o bé s'hi ha fet reformes en què s'ha perdut el valor patrimonial pel qual s'havia inclòs, a més d'altres raons. El següent llistat inclou aquests elements i el motiu de la seva eliminació:

Denominació	Tipologia	Justificació
La bassa Deuena	Element arquitectònic	No localitzat
Font del Rei	Element arquitectònic	No localitzat
Font de Sant Andreu	Element arquitectònic	No localitzat
Bassa de la Llacuna	Element arquitectònic	No localitzat
Bassa de Sant Joan	Element arquitectònic	No localitzat
Font del Saravalls	Element arquitectònic	No localitzat
Fons documental de Cal Piqué	Fons documental	Sense accés
Premsa de vi de la Figuera	Objecte	Sense accés
Col·lecció del Museu Ernest Moliné	Col·lecció	Fora de terme
L'Era del Txec	Edifici	Sense interès cultural
Cal Rossots	Edifici	Sense accés
Cal Tomàs	Edifici	Sense interès cultural
La Bardissa de l'Astor	Edifici	Sense interès cultural
Projecte de millora Guissona- Eix Transversal (prefitxa CCAA 19686)	Jaciment arqueològic	Resultats negatius
Fira de la transhumància	Manifestacions festives	Desapareguda i poc significativa
Mines Isidro	Zones d'interès	Poc significatiu
Bassa-fossat de l'Astor	Element arquitectònic	Desaparegut

**Diputació
Barcelona**

Comte d'Urgell, 187
Edifici del Rellotge
08036 Barcelona
Tel. 934 022 566
Fax 934 022 825
o.patrimonio@diba.cat
www.diba.cat/opc